

18.3.2021

Lausunto luonnoksesta Poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2021 annetun sisäministeriön asetuksen 6 §:n muuttamisesta.

Sisäministeriö pyytää valtiovarainministeriöltä (VM) lausuntoa ehdotuksesta Poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2021 annetun sisäministeriön asetuksen 6 §:n muuttamisesta. Tarkistettu maksuasetus tulisi voimaan 1.5.2021.

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevan asetuksen 6 § 1 momentin 7 kohtaa täsmennetään. Asetuksen 6 §:ssä säädetään valtion maksuperustelain (150/1992) 6 § 1 momentissa tarkoitetuista maksullisista julkisoikeudellista suoritteista, joista poliisi perii omakustannusarvon mukaiseksi määräämänsä maksun. Maksullinen julkisoikeudellinen suorite on nykyisen 7 kohdan mukaan virka-apu luonnollisille ja oikeushenkilöille sekä poliisihallinnon ulkopuolisille viranomaisille, lukuun ottamatta ulosottoasioita, rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia asioita, virka-apua Puolustusvoimille ja siviilipalveluslain (1446/2007) 103 §:ssä, mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:ssä sekä työtapaturma ja ammattitautilain (459/2015) 253 ja 254 §:ssä tarkoitettua virka-apua.

6 §:ää ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että omakustannussuoritetta ei perittäisi myöskään poliisin antamasta virka-avusta lastensuojeluasioissa ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) 29 §:ssä tarkoitetun sosiaalipäivystyksen asioissa.

Lastensuojeluasioissa tyypillinen virka-apupyyntö liittyy sijaishuollosta luvatta poistuneisiin alaikäisiin ja näiden palauttamiseen lastensuojelulaitokseen tai muuhun tämän sijoituspaikkaan. Sosiaali- ja kriisipäivityksen virka-apupyyntö poliisille liittyvät tyypillisesti lastensuojelutarpeen kiireelliseen selvittämiseen ja sijaishuollosta luvatta poistuneisiin lapsiin heidän palauttamiseksi lastensuojelulaitokseen. Muita sosiaalipäivystyksen tehtäviä ovat esimerkiksi akuutit lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteet, välittömän huolenpidon tarpeessa olevat vanhukset sekä ohjaus ja neuvonta päihde- ja mielenterveysasioissa.

Virka-apu olisi maksutonta poliisihallinnon ulkopuolisten viranomaisten lisäksi myös luonnollisille ja oikeushenkilöille.

Taloudelliset vaikutukset

Esityksen mukaisesti poliisille ei jatkossa muodostuisi enää tuottoja lastensuojelu- ja sosiaalipäivystystehtäviin liittyvästä virka-avusta. Poliisihallitus arvioi poliisin antaman sosiaalihuollon viranomaisilta perittävän virka-avun omakustannukseksi 850 000 euroa vuonna 2021. Arvio perustuu poliisiunionin keskimääräisesti yhden tunnin kestävään virka-apuun ja siihen liittyviin toimiin omakustannushinnan mukaisesti. Toteumatietoja on vain vuoden 2020 loka-joulukuulta, koska kyseisestä virka-avusta ryhdyttiin perimään maksua vasta 1.10.2020 alkaen Poliisihallituksen antaman tarkistetun ohjeistuksen myötä. Tätä ennen virka-avusta ei pääsääntöisesti ole peritty maksuja.

Lastensuojelun ja sosiaalipäivityksen virka-avun maksuttomuudesta säätäminen vapauttaisi valtionosuuksina peruspalveluiden järjestämiseen rahoituksensa saavan kunnan maksuvelvollisuudesta. Asetusmuutosehdotusta taustoittavassa muistiossa esitetään, että poliisilta saamatta jäävä tuottokertymä, joka vastaa virka-avun tuottamisesta poliisille aiheutuvia kuluja, siirrettäisiin kuntien peruspalvelujen järjestämisen valtionosuusmomentilta 28.90.30 poliisin toimintamenomomentille 26.10.01. Siirto olisi n. 570 000 euroa v. 2021 ja 850 000 euroa vuodesta 2022 alkaen.

Valtiovarainministeriön lausunto

Valtion maksuperustelain 6 § 3 momentin mukaan maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen terveyden- ja sairaanhoitoon, muihin sosiaalisiin tarkoituksiin, oikeudenhoidon, ympäristönsuojeluun, koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuritoimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan kynnys virka-avun pyytämiseen tulee olla riittävän alhainen, minkä vuoksi maksuttomuus poliisin antamasta virka-avusta lastensuojeluasioissa ja sosiaalihuoltolain 29 §:ssä tarkoitetun sosiaalipäivystyksen asioissa on tavoiteltavaa ja valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainituilla sosiaalisilla perusteilla perusteltua.

Virka-avun antaminen kuuluu poliisin lakisääteisiin tehtäviin (Poliisilaki 872/2011). Voimassa olevan asetuksen mukaisesti poliisin virka-apu lastensuojelu- ja sosiaalipäivystyksen tehtävissä on maksullinen suorite. Tosiasiallisesti poliisi ei ole kuitenkaan yleisesti perinyt maksuja virka-apua pyytäneiltä tahoilta, merkittävimpana kunnilta. Poliisihallituksen tarkistetun ohjeistuksen (1.10.2020) myötä maksuja on kuitenkin ryhdytty perimään lokakuusta 2020 alkaen.

Esityksen mukainen asetuksenmuutos ei muuta poliisin tehtäviä eikä tehtävien hoitamiseen varatun määrärahan mitoitusta. Asetusmuutoksen myötä poliisin saamat tulot vähenisivät verrattuna viime kuukausiin, koska poliisi on perinyt virka-avusta maksuja lokakuusta 2020 alkaen mutta pysyisivät muuttumattomana verrattuna ennen lokakuuta 2020 vallinneeseen tilanteeseen.

Se, verrattaanko maksutulojen menetystä viime vuoden kertymään vai arvioituun vuoden 2021 kertymään, vaikuttaa myös muistiossa esitettyyn tarkasteluun rahoituksen siirron perusteista kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta poliisin toimintamenomomentille. Huomion arvoista asian käsittelyn kannalta on myös se, ettei kuntien peruspalvelujen valtionosuutta lisätty lokakuussa 2020, kun maksuja alettiin kerätä. Ehdotettu asetuksen muutos ja sen yhteydessä tehtäväksi esitetty valtionosuusvähennys lisäisi näin ollen kuntien taloudellista rasitetta viime vuoteen verrattuna, mutta sillä ei olisi muutosta lokakuun 2020 jälkeen vallinneeseen tilanteeseen.

Koska ehdotuksen mukaisesti kunnille aiheutuvat menot vähenisivät poliisin virka-avun maksuttomuuden laajentamisen mukaisesti, tulee asia käsitellä kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Poliisin suoritteista annettu sisäministeriön asetus tulee käsitellä myös raha-asiaivaliokunnassa.

Yleisempänä huomiona valtiovarainministeriö katsoo, että poliisitoimen antaman virka-avun maksullisuutta tulisi tarkastella erikseen kokonaisuutena huomioiden myös sisäministeriön maksupolitiikkatyöryhmän selvityksessään (Sisäasiainhallinnon maksupolitiikasta, Sisäasiainministeriön julkaisu 25/2006) esittämät havainnot ja suositukset.

Budjettipäällikkö,
osastopäällikkö

Sami Yläoutinen

Budjettineuvos

Lauri Taro